

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
pol leta	3 "	30 "
četrti leta	1 "	70 "
mesec	— "	60 "
Po pošti:		
Za celo leto	7 for.	50 kr.
ol leta	3 "	80 "
start leta	2 "	— "
asec	— "	70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versito se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 5.

V Celovcu v sredo 17. januarja 1866.

Tečaj II.

Centralizem, dualizem ali federalizem?

III.

Od cesarja Jožefa II. do leta 1848 se je Avstrija dualistično vladala. Dežele takraj Litave so imele absolutno vladno, dežele unkraj Litave pa ustavno. Pa vendar Avstrija ni bila na dva kosa presekana: Cela Avstrija je imela eno in isto cesarsko hišo, eno in isto vladno, eno in isto vojsko, eno in isto denarnico, s kratko besedo: Avstrija je bila ena in edina pa mogočna država. To ni še današnji dualizem, da se tu vlada ustavno tam pa absolutno; le ta dualizem pozna avstrijska zgodovina, in ta zgodovinski dualizem je na vse večne čase pokopan. Nam se dozdeva nemogoče, da bi zanaprej v tej ali unej deželi avstrijske cesarevine še kdaj mogel obveljati in moč dobiti stari absolutizem. Zatorej od tega zgodovinskega pa pokopanega dualizma ne govorimo, — govorimo le o dualizmu, kakor se je razvil in se nam ponuja naše dni.

Današnji dualizem je trojne baže. Perva baža je osebna zveza ali personalna unija, to je: Avstrija naj se preseka na dva kosa, ktera nimata med seboj nobene druge zveze, kakor da imata oba enega in istega vladarja.

Druga stranka, h kterej spada znani Deák, terdi, naj se vesoljne in vzajemne zadeve ogerskih in nemško-slovanskih dežel ne obravnujejo vsako leto praviloma in porredoma v enem državnem zboru, timveč le v sili in potrebi, „od primerljeja do primerljeja,“ pravi Deák.

Tretja stranka, ktere glava je grof Szécsen in menda tudi naš Blagatinšek žl. Kaiserfeld na to meri, pa pravi, naj se vse v oktoberske diplomati (odstavki II.) in v februarjem patentu (§. 10) naštetje reči in zadeve vsako leto obravnujejo med Dunajem in Pešto, ali poglavitna moč naj počiva

v deželnem zboru v Pešti in v ožem državnem zboru na Dunaju.

Nobena baža takega dualizma nima podlage v zgodovini avstrijske države, vsaka nasprotuje zgodovini.

Kaj pa pravita dualizem in Avstrija?

Nam se dozdeva vse eno, ali obvelja ta ali uni imenovanih dualizmov, — nam se le dozdeva, da je vsak dualizem konec miru in pokoja, konec sreče in oblasti slavne habsburške hiše, konec moči in slave Avstrije, — da, dozdeva se nam, da je vsak dualizem konec avstrijske države.

Nič ni novega na svetu, tudi to ne, kar roji po glavah Madjarov in Nemcev. Kdor prebira njih časnike in na svitlo dane knjige, — kdor gleda in premišljuje, kar se je godilo v ogerskem deželnem zboru leta 1861, — kdor svoje oči povzdigne in jih oberne na to, kar se je godilo pri volitvah za sedanji zbor v Pešti in kar se godi zunaj naše države na Nemškem pa tudi po našem Nemškem: kdor vse to prebira, gleda in prevdarja, moral bode — hočeš nočeš — z žalostnim srcem priznati, da Madjari in Nemci niso še pozabili in popustili tega, kar so namerjali leta 1848: Madjari hočejo veliko Madjarijo, — Nemci pa veliko Nemčijo!

Znani madjarski državnik baron Eötvös to očitno tirja. Dal je že pred nekimi leti knjigo na svitlo, v kterej terdi, da med deželami takraj in unkraj Litave more le osebna zveza ali personalna unija obstati. In veste, zakaj? On pravi, to tirja stara ogerska pravica, drugič pa tudi to, da Madjari nočejo braniti ali ovirati, da se cela Nemčija, — torej tudi vse k nemškeje zvezi spadajoče dežele avstrijske cesarevine, zlijejo v eno veliko državo.

Kaj pa Nemci mislijo o Avstriji? Lehko se jim dokaže, da hočejo le tako Avstrijo, v kterej Nemštvo sedi na prvem mestu in

veliki zvonec nosi, drugi narodi naj se jim pa lepo priklanjajo in se živijo od drobtine, ki padajo od bogato pogernjene nemške mize. Nemci hočejo nemško Avstrijo, ali pa nobeno! Huda in ostra beseda, — res! pa saj je državni minister vitez Šmerling sam, ko je njegova tako krepko in sladko snovna misel od nemške Avstrije padla in se pokazala nova, vsem narodom ravnopravična Avstrija, — Šmerling sam je vabil svoje prijatelje ne v državni zbor na Dunaju, timveč v državni parlament — v Frankobrodu!!! „Spet se vidimo v Frankobrodu“, je klical pri neki napitnici. In mar mislite, da so ga zavoljo te — da prav rahlo rečemo — nelojalne, prav za prav izdajavne napitnice poprijeli in mu jih prav grenkih in debelih naštel; — oh! kaj pa še, hvalili so ga časniki pravega in pervega nemškega moža in njegovo ime v zvezde kovali. Madjari hočejo Madjarijo, Nemci pa Nemčijo! — Ako se pa napravi Madjarija in Nemčija, — kje je potem naša Avstrija? Ni je več, en kos je zibnil in se spreobrnil v Madjarijo, drugi kos se je vtopil v Nemčijo! Avstrijski cesar je zdaj postal kralj madjarski in bode sčasoma morebiti tudi cesar — nemški. Pravimo morebiti? Eötvös pa sam terdi, da avstrijski cesar ne more nikoli biti tudi nemški cesar. Ostale evropske države namreč nikoli ne bodo dovolile, da bi se v sredi, v sercu Evrope napravila velika država, ktera bi obsegala celo sedanjo Avstrijo in Nemčijo in bi štela še čez 70 milijonov ljudi, ako ravno bi Avstrijo in Madjarijo vezala le samo osebna zveza enega in istega vladarja. Torej more nemški cesar le kdo drug biti in, kakor si ga je prvi frankobrodski parlament tudi v resnici že izvolil in kakor tudi zdaj veter piše, bode nemški cesar edine Nemčije kralj pruski. Eötvös pa terdi, da morajo tako imenovane nemško-slovanske dežele sedanje Avstrije spadati k novi nemški državi, — torej postane naš svitli cesar

Besednik.

Južni Sokol,

prvo telovadsko društvo jugoslovansko.

(Konec.)

J. Y. — Na kratko hočem ti zdaj podati važnejše črtice iz zgodovine drugega društvenega leta. Nove moči pridobil si je Sokol med rokodelskimi pomočniki, kterih je to leto več pristopilo k društvu, in gotovo je to veselo znamenje, da se vedno širi narodna zavest. Sklepalo se je o tem, da bi se napravila sokolska godba, zaradi mnogih ovir pa se ni mogel še izpeljati do zdaj ta predlog. Ravno tako se je rodila v tem letu zbuja misel, da se napravi lastna zidana telovadnica. Ako Bog da i sreča janačka mislilna, da to izpeljemo v nekterih letih.

Telovadsko svojo izurjenost pokazali so Sokoli zopet ljubljanskemu mestu velikonočni pondeljek, ko sta napravila čitalnica in Sokol združena velikansko besedo, kakor jih je Ljubljana še malo tacihi videla. Čisti donesek te besede v znesku 526 gld. namenjen je bil stradajočim Notranjem, ktere

je ravno v istem času huda lakota trla. Še nikoli ni Sokolu tolika, in zakaj bi se to ne smelo reči, skoz in skoz zaslužena zahvala donela! Razun tega pa je tudi pri skoraj vseh izhodih se telovadilo, kolikor so ravno pripuščale okoliščine. Pod vodstvom in imenom učenika Sokolovega Mandiča osnovala se je meseca novembra šola za rokodelske in obrtniške učence, v kterej se jih vadi brezplačno mnogo čez sto, kakor tudi nekoliko rokodelskih pomagačev. Da se je tedaj za razširjenje telovadstva v preteklem letu posebej skrbelo, je iz tega jasno.

Vzajemnost svojo s praškim Sokolom pokazal je južni Sokol, ko mu je dospela žalostna novica, da je umrl starosta Sokola v Pragi g. Henrik Fügner, prvi načelnik prvega Sokola. Telegrafično se je izrazilo bratom na severji sožalovanje, za kar so se primerno zahvalili. Kako izkazuje Sokol zadnjo čast svojim udom, pokazal je dvakrat, ko ga je doletela žalostna naloga spremljevati na zadnji poti dva nadepolna svoja tovarša. Spremilo ju je celo društvo z zastavo do pokopališča.

Mirne naj počivajo vsi trije!

V zahvalo za lepo potnico „Sokolska“, kterej je složil besede g. Davorin Trste-

njak in napev g. dr. G. Ipavica, izvolil je Sokol imenovana gospoda za častna uda. —

Povedati imam zdaj še nekoliko o društvenih izhodih. Kdor je bil priča enega ali drugega teh izhodov, pritrditi mora, da so bili sokolski izhodi prave narodne ljudske veselice, ktere so gotovo tudi dosti pripomogle zbujati narodno zavest med ljudstvom. Posebno velikansk pa je bil izlet v Novo mesto o priliki 500letnice, ktero sem o svojem času popisal. V zahvalo za preizvrstno gostoljubnost, s ktero so bili sprejeti Sokoli, poslali so krasno izdelano zahvalno pismo Novomeščanom, ktero naj bode veden dokaz njih hvaležnosti!

Gotovo je, da je ta izlet vpihal do živega plamena domorodne iskric, ktere so tlele poprej po dolenski strani. Priča temu nam je veselo gibanje narodnega življenja na Dolenskem, ktero ima zdaj gotovo zavetje po čitalnicah v Rudolfovem (Novo mesto) in v Metliki, kakor tudi v bližnji sestrnici na Štajerskem, v Sevnici.

Kako je poviševala nazočnost Sokolov Slovaškovo slovesnost v Mariboru, ni mi treba še le omenjati posebej; sprejeti so bili od štajerskih bratov tako pri-

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Spet tolmači.) Mislili smo, da so se tolmači za slovenske obravnave pri tukajšnji deželni sodnji vendar le odpravili; tožili smo mi in z nami slovensko ljudstvo, da se v domačej, rojstnej deželi se Slovenci ravno tako dela in ravna pri sodbi in drugod kakor s ptujci. Tirjali smo, da se se Slovenci pri sodnji obravnuje slovenski in da se odpravijo tolmači; zakaj uradnik — in med uradnike spadajo menda tudi sodniki — mora po volji in po zapovedi sedanjega ministerstva z ljudstvom obravnovati v maternem jeziku. Pričakovali smo, da je tolmačem odzvonilo za vselej, — pa goljufali smo se, temu ni taka.

12. tega meseca je stala pred tukajšnjo deželno sodnijo Jozefa Olipic, štajerska Slovenka. Obtožena je bila, da je svojega novorojenega otroka umorila in sicer tako, da ga je prijala za nogo in ga z glavo butila ob drevo. V doljnem Dravberdu, v kateri okolici je služila in v Wolfsbergu, kamor je bila odpeljana, pri obeh sodnijah je svoje detomorstvo že obstala. In v Celovcu pa je tajila vse in terdila, da zapisniki niso prav pisani tako, kakor je govorila in da jo je tolmač narobe razumel. Deržavni pravdnik, č. g. žl. Frauendorf, kteremu slovenski jezik kaj lepo in gladko teče, nasvetuje, naj se sodnijska obravnava preloži tako dolgo, da se tolmač vzame v prisego, zraven pa tudi prisedniki prisežejo, ali slovenski znajo. Zagovornik obtožene ženske, g. dr. Horak, pa terdi, da zapisniki nimajo nobene veljave, ker po §. 123 kazenske postave niso pisani v nemškem in slovenskem jeziku in zraven še zavoljo tega, ker tolmač ni bil vzet v prisego. Visoka sodnija je ta Horakov predlog poterdila in zapisnike zavrnila, zraven pa tudi obravnavo predjala, da se zgodi, kar je deržavni pravdnik nasvetoval. — Radovedni smo, kako bodo prisedniki prisejali, da slovenski znajo in da so obtoženka razumeli. Še celo to se nam dozdeva verjetno, da je tolmač sam ni prav razumel in je v zapisnik narobe narekoval, kakor obtoženka tudi terdi. Leško se je zgodilo, da tam v nemškem Wolfsbergu niso imeli dobrega tolmača. Še tukaj v Celovcu vsred Slovencev, še tukaj pri deželni sodnji so imeli ravno pri tej obravnavi tolmača, ki menda ni znal prav in dobro slovenski. Navstala je zavoljo tega med sodniki samimi neka prepirka in g. Maid, svetovavec deželne sodnije in sodnik pri tej obravnavi, ki za g. Frauendorfom pri celi sodnji najbolje slovenski zna, rekel je tolmaču v medočje, da ne prestavlja prav po nemški, kar obtoženka slovenski pravi, da je ne razumi prav ne po besedi, ne po

Pravila jugoslovanske akademije pa so neki tako prenapredili, da je joj in da bi Jugoslovanom potem akademija le malo koristila; ravno tako je tudi z narodnim muzejem. Naš visokocenjeni mecen, dika jugoslovanska, djakovski vladika, visokočestiti gosp. Josip Juraj Strossmayer, kteri se je zdaj tukaj v Beču dolgo časa mudil in še le 10. t. m. zopet v Zagreb podal, trudil se je sicer mnogo, da bi se vsaj pravila jugoslovanske akademije po visoki vladi potrdile, pa, kakor se zdaj čuje, le se slabim vspehom. Bože daj! da bi se ta reč še k boljemu obrnila, v prid in blagor našemu premilemu narodu. —

Druga, bolj vesela novica je ta, da so odvetniki za naše slovenske kraje že imenovani, in samo še potrditve visoke vlade čakajo; večidel pridejo znani naši slovenski rodoljubi v slovenske kraje ter od njih potem pričakujemo, da se bodo v svojem novem poslu prav možato, kakor zmirej obnašali, da bi zvesti odvetniki našega slovenkega, dozdaj tolikanj znaničevanega ljudstva bili. Znabiti Vam že prihodnjič naznamim imena in kraje, v kterih bodo svojo novo delavnost pričeli. —

Ravno ko sem te verstice spisal, dobil sem tretji list letošnjega „Slovenca“ v roke ter z veliko radostjo nezaupnico čital, katero so naši domačinisvojim izneverjenim poslancem poslali. Ali bi ne bilo dobro, ko bi tudi drugi slovenski volilci to posnemali in tako nemškutarskim poslancem pokazali, da ne ravnaajo po volji svojih volivcev? Bota li Feyrer in Löschnigg tudi po nasvetu svojih volivcev izstopila iz deželnega zbora? Jako dvomim, kajti prvi se je celo v pokojni „Reichsrath“ dal voliti!! Pa saj je že zadnje leto njih sijajnega (?) delovanja in v kratkem bodo zopet nove volitve; takrat pa, dragi rojaki, pokažite se može — Slovence, volite le take za svoje narodne poslance, o kterih ste prepričani, da so svesti narodnjaci in spoštovalci naših narodnih pravic; vi pa slovenski prvaki, stopite v kolo, izvolite med seboj volilni odbor, kteri bo volicem narodne poslance priporočal; prizadevajte si, da se bodo vaši, kandidati tudi izvolili in da bode svet videl, da Slovenci ne spijo, nego, da umno naprej stopajo tudi na političnem polju. Posebno bi se to za Štajersko že v kratkem storiti imelo, da bi že zdaj na posameznih krajih ljudje vedeli, kteri se jim za poslance priporoča. Nadjamo se, da pri prihodnjih volitvah ne bota samo dva narodna poslance izvoljena, ampak da bodo na vseh krajih slovensko štajerske zemlje tudi slovenski rodoljubi in znani privrženci našega programa izvoljeni!

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. 11. januarja. — Z. — (Začetna novica. Novi odvetniki. Kaj bo z nezaupnico? Volilni odbor.) Imáš sicer, dragi „Slovenec“, tukaj izvrstnega dopisalca, kteri ti najvažnejše novice iz avstrijskega stolnega mesta naznanja, pa vendar dovoli tudi še meni majhen prostorček v svojem jako cenjenem listu, da ti ktero priobčim. Nimam ti pa zdaj važnejše novice pisati, kakor je ta, da z našim jugoslovanskim vseničiliščem, z našo akademijo in z narodnim muzejem jako slabo stoji. Za prvo imamo celo malo upanja, da se bode kedaj ustanovilo, kajti še pravoslovne fakultete v Zagrebu niso neki volje dopolniti, tem manj pa še v življenje vpeljati modroslovno ali celo medicinično fakulteto.

jazno, da gotovo vedno bode ostal isti dan v spominu vsacega. „Spoprijaznili so se tudi s tamošnjimi nemškimi telovadci, telovadili so z njimi, zvečer pa pri besedi napravili 9 skupkov ali grup z občno pohvalo mnogoštevilne nazoče gospode iz vseh slovenskih krajev.

Lahko rečemo, in kakor smo za gotovo zvedeli, pridobili so si Sokolci takrat prijateljstvo tudi od strani dozdej jim še sovražnih trum (a ne ljubljanskih). Posebno začudeno so gledale mariborske „frajlice“ in še čudile, da vsi „windisch“ (slovensko) govorijo, ko so vendar tako zali fantje! Ena je še celo obžalovala, da so Slovenci, ali kakor je sama rekla „windische“. Tako žalostno je z žensko gospodo v Mariboru! *) Mala peščica tamošnjih rodoljubov pa v tej zadevi gotovo ne more čudežev delati in to zdato preinačiti, protivnikov ima preveč!

Tudi izhod na Vrhniko je bil jako zanimiv. Zjutraj peli so Sokolci pri svetej maši, popoldne pa napravili pod milim nebom veselico, pri kteri se je veselo prepevalo, telovadilo in burke vganjalo. Bila je to prava ljudska veselica, kajti razun vse vrh-

niške gospode, privrelo je tudimnogo kmečkega ljudstva tje. Ravno tako veseli so bili bolj bližnji izhodi v Lavrico, v Vevče, čez Golovec, v Medvode, in v št. Vid pri Ljubljani. Kakor sem že rekel, v narodnem oziru imeli so veliko važnost in marsiktero dobro zrnice se je zasejalo na dobra tla. Da omenim prav na kratko drugih slovensosti in veselice, ktere so se obhajale doma, povem, da je obhajal Sokol združen z čitalnico 20. oktobra s slovesno besedo in sijajnim plesom, da je napravil na pustni torek velik ples v čitalnični dvorani, kteri je bil tako živahen in pri kterem je bila tako polna dvorana, da že dolgo ne tako v čitalnici. „Ljubljancje so takrat pokazali Sokolu, da je njih ljubljeneč“, pravi sporočilo in res je to. Pokazalo se je to zopet pri zadnej veselici, s katero se je sklenilo leto 1865. Tako veselega gibanja, kakor pri Sokolovih veselicah, ne najdeš lahko, in vselej je dosti premajhna čitalnična dvorana za vse občinstvo, katero privre skupaj. O velikej bakladi, katero je napravil Sokol ljubljenu svojemu načelniku, mestnemu županu dr. Costu za god, poročil sem že o svojem času. Pri sabotnih shodih Sokolov v čitalnični gostilnici, kterih je bilo v pre-

teklem letu 19, namreč 11 spomladi in 8 v jeseni do novega leta, predstavljali so Sokoli glediščne igre, godli in igrali na raznih inštrumentih, prepevali, deklamovali, čitali podučne članke, i. t. d., tako da so bile prav zanimive in vesele te večernice v vsakem oziru. Posebno važno je tudi to, da se je ustanovil jeseni pisan humorističen list „Brenčelj“, kteri izhaja vsak teden in daje tako Sokolcem priliko, da se poskušajo tudi na literarnem polju. Krepko je mahal po protivnikih, pa včasih tudi našim veljakom kako dobro izmišljeno povedal, pa ne da bi bil koga žaliti hotel. To pa menda nekterim ni bilo po volji, hočejo mu tedaj zanaprej „torbo“ naloziti. Kako se mu bo kaj podala, ne vemo?

Slednjič hočem podati še nekoliko statističnih črtic. Udov šteje društvo: 200, kteri plačujejo doneske (50 kr. na mesec), zraven teh nekatere častne ude in nekoliko brezplačnih. Med imenovanimi so 4 plemeniti, 20 je posestnikov, 12 doktorjev, 30 kupcev, 43 uradnikov, 10 rokodelskih mojstrov, 43 kupčijskih in 38 rokodelskih pomočnikov.

Telovadnih vaj se je udeleževalo po 30 do 60 shodov po 50 do 100 udov. Borili s sabljami so se vsi, z rapirji 16, grup se je vadilo 16. —

*) E. gospodine, tudi drugod žalibog!

misli. Seja se je končala, da je bila obravnava preložena.

Prašamo, kaj bi se bilo zgodilo, ako g. Maid ne bi bil dobro slovenski znal? Morebiti to, kar se je pred nekimi meseci godilo pri deželni sodnji v Gradcu. Tam je bil nek slovenski hlapec — tako je pripovedovala „Tagespost“ — k smerti obsojen; ko mu je bila konec obravnave ta sodba oznanjena, prašal je, kakor Tagespost pravi, „in windischer Sprache: Was krig ich für eine Strafe?“. Slovenska sirota morebiti ni prav razumel in vedel, kar se je z njim godilo pri celej obravnavi v nemški besedi! — Naša obtoženka J. Olipičeva bode javljene obsojena, akoravno je svoje hudo delstvo že dvakrat obstala. Zapisniki, v katerih to stoji, so zaverženi, drugih dokazov ni, sama pa vse taji in ne obstoji ničesar, — torej pojde — nedolžna! — To so obravnave po tolmačih: zvit hudobnež zmuza se vsej kazni, nedolžni pa more zapasti ostrej pravici. Sodniki! sodite Slovence po slovenski! Sodno visoko ministerstvo, tebe kličemo na pomoč!

Iz Belšatjane, 10. jan. (Medved o svečnici). Kaj neki ste si že mislili, ker Vam tako dolgo nisem nič pisal? Menili ste morda že, da sem se vlegel spat, kakor medved o zimskem času, in morebiti mislite, da danes le, kakor vsi mermravci o svečnici, en malo v svet pokukam? Bog me, da bi bil spal! In ko bi bila danes moja svečnica, obertil bi se precej na drugo uho. — Odkod ta otožnost? Beri večino nemških časnikov, govori se sto in sto njih priverženci, in gotovo ti bo kri zavrela, ko bodeš jo vedno v vseh variacijah gosti slišal, da ni ti zveličanja brez nemške kulture, da ne smeš zaveden Slovenec biti, da so tvoje prizadeve za narod prazne, smeha vredne domišljije, ali državi nevarni naklepi. Pa nikdar se nismo še tako živo prepričali, kaj in koliko imamo od one stranke pričakovati, ki se vedno s svojo kulturo ponaša in jo tudi nam vriniti želi, češ, da smo in ostanemo brez nje siroveži, kakor od tistega časa, ko je slavna vlada pokazala, da hoče vsakemu narodu dati, kar mu po pravici gre. Kdor ni debelo slep, moral je pač sedaj spregledati, da se mu je treba poprijeti prislovice: „Človek — Slovenec! tebi velja — pomagaj si sam, in Bog ti bo pomagal“. Pa žalibog, resnico ove prislovice veliko koroških Slovencev še ni sprevidelo, nego tava še pod težo stare navade, se vklanja še starim predsodkom. „Slovenci so pač krotke dušice“, me bode morebiti kdo zavrnil. Bog, da bi bili manj krotki! Meni se dozdeva, da zasluži ta krotkost bolj ime plašljivosti, vnemarnosti, politične neizobraženosti ali pritlikovanja. Brez zamere! Če že kaj dru-

Konečno še nekaj o vnanjih Sokolcih. V Lpavi, v Trstu in v Celju namerjali so napraviti sokolska društva, ali žalibog, vse je zaspalo. Le v Kranju ima, razun posameznih udov po deželi, sokol krepko podporo; šteje namreč 19 udov v Kranju. Napravili so si svoje sokolišče, in za orodja podaril jim je grajščak gosp. Urbančič potreben les. Slava mu! Udeleževali so se nekteri kranjski Sokoli tudi izletov in veselic ljubljanskega Sokola in pišejo nam, da vedno hočejo ostati v duševnej in djanskej zvezi z brati v Ljubljani. Na zdravje!

Iz vsega tega, dragi čitatelj, bodeš gotovo prepričan, da Sokol je sicer še mlado ali krepko društvo, katero bode še mnogo koristilo in pripomoglo k temu, da se vedno bolj razširja narodna zavest, posebno med kmečkim ljudstvom. Zatorej je pa tudi vreden, da se podpira in želeči je, da bi po izgledu mesta Kranja slovenska mesta napravila sokolska društva ter da bi prvi jugoslovanski Sokol kmalo imel trdna gnezda po vseh krajinah mile naše domovine. Zmagajno naj razpne svoje peroti po vsej domovini, zbiraše pod svoja krila vse verne sinove matere Slave! Na zdravje!

gega ne pomaga, naj se rana izžge, ostrupeni del naj se do kosti odreže ali pa naravnost odseka. — Moravski Slovani pošiljajo vkljub vsem velikim zaprekam, ki jih nasprotniki njim napravljajo, nezaupnice onim poslancem, ki so za stari — Bog mu daj večni mir! — „rajhsrot“ glasovali, in napravile so občine same, ker to narodnim zastopnikom v deželnem zboru ni obveljalo, do Njih Veličanstva presvitlega cesarja zahvalnice za septemberski manifest in zaupnice državnemu ministru. To je lepo, to kaže politično dozrelost in značaj, ki se ne vklanja vsaki sapici. Kako je pa pri nas koroških Slovencev? Žalostno, ni za povedati! Klici narodnjakov so skoraj le glas vpjočega v — puščavi! Poskusi naše občinske zastopnike nagovarjati, da naj le kako malo nezaupnico temu ali unemu poslancu pošljejo, in — stavim celi nemški „rajh“ — da bodeš med 100 odgovori gotovo 80krat slišal: „Kaj bi le to pomagalo? Mi ne bomo nič prenaradili; le temu ali unemu se zamerimo itd.“ Z otožnim srcem bodeš našel pri večini naših ljudi mesto moške samostalnosti še vedno nenaravno plašljivost pred tistimi gospodi, ki so mnogo let le v škodo države nadomestovali — žalostno, da reči moram — „um in voljo“ ljudstva. Ta žalostni upljiv je menda tudi vzrok, da ste nam sosednji slovenski občini, podklosterska in strajjoveška, poslale zaupnico svojemu poslancu, ker je glasoval zoper vsem narodom prijazno cesarjevo besedo od 20. septembra lanskega leta. Hočejo prebivavci v teh dveh občinah še zmiraj za podnožje ptujim narodom služiti? Se morda še tako otročje slabi čutijo, da si ne upajo brez pestine shajati? To je čin, od kterega narodnjak nič prav kaj misliti ne ve, in zatorej tudi jaz raji pero zdrobim, kakor da še katero o tem čerhnem. Bože pomôži!

V Ljubljani 14. jan. (Iz deželnega zbora, — seja matičnega odbora.) Pretekli teden bil je teden interpelacij, kajti pet interpelacij sta predložila poslanca gg. Svetec in dr. Costa. Vseh pet jedro je: Ravnopravnost! Pač žalostno je, da še zdaj, ko imamo že toliko postav o ravnopravnosti, da bi človek mislil, to mora biti že davno dognana stvar, morajo narodni naši poslanci popraševati in interpelovati zaradi ravnopravnosti, ktere v resnici skoraj prav nič nimamo! Tri teh interpelacij zadevajo šolske naše homatije, namreč oproščenje slovenskih dijakov od učenja slovenskega jezika, druga znani slučaj od g. Tuška in Walterja, zakaj da se je namreč raji dala služba na realni trdemu Nemcu ko izurjenemu Slovencu? in tretja zaradi učenja slovenskega jezika na normalni. Nadjam se, da bote te interpelacije bolj natanko razložili med razpravami našega deželnega zbora, kakor tudi precej dolgo, katero je danes predložil g. Svetec o ravnopravnosti pri sodnjah. Praša namreč, zakaj se ne ravna po postavah, zakaj se ne pišejo zapisniki (protokoli) v istem jeziku, v katerem se zaslišuje? S tem se pač ne morejo izgovarjati uradniki, da ne znajo slovenskega pisati; zakaj bi se prestavljalo iz slovenskega v nemško in zopet narobe, kar daje več dela in večjih nareja sitnosti in zmešnjave? Pač želeči bi bilo res, da vlada enkrat krepko prime v roke to stvar, in to po naši misli ni drugače mogoče, ko da se za tiste uradnike, kateri ne znajo popolnoma slovenskega jezika — znati ga mora tako vsak po postavi! — odloči čas, do kterega imajo ali se popolnoma naučiti ga ali pa rajiš poiskati si službo v kakem takem kraju, kjer ga ne potrebujejo. Kako pa se dela s postavami, kaže nam sledeča prigodba: V Zatični na dolenskem je bil povabljen k sodnji sin nekega kmečkega posestnika za pričo, po imenu Skubic.

Da je bilo povabilo nemško, ni mi treba še omenjati. Ko je bil opravljen, naprosi Sk. uradnika, naj bi mu drugič poslal raji slovensko povabilo, ker nemškega ne razume. To pa je uradnika razka-

čilo in hajdi v zapor z predrznežem, kateri si na slovenski zemlji upa kaj takega tirjati! Za 24 ur dal ga je zapreti! Po prošnji očeta spustil ga je drugi dan opoldne; tako je bil od 4. popoldne do drugega dne opoldne zaprt. Ta prigodba je resnična in interpeliral je g. Svetec zaradi tega ter prašal, je li to znano vladi, in kaj misli storiti? Deželni glavar obljubil je na vsa ta vprašanja odgovoriti, zadnjo prigodbo pa da bo preiskati ukazal in potem odgovoril. Radovedni smo, kako se bode izteklo. Kaže nam pa to, kako predrzna je še vedno birokracija in kako očitno zasramuje postave, ktere jej niso po volji. Kakšne moralne posledice ima tako postopanje, ni težko vganiti. —

V seja matičnega odbora 11. t. m. se je sklenilo, da se da na svitlo za l. 1865. Erben-ov zemljepis slovenskih dežel in Trdinova slovenska zgodovina. Več pišem prihodnjič.

Rudolfovo. (*) (Odkod? Čitavnica se odpre 21. jan.) Stavim kaj, da si marsikteri bravec ne bo koj spomnil, odkod in kaj predstavljeno ime; tudi „Slovenec“ še ni prejel iz tega zdaj res novega mesta nijednega lista, dasiravno se je bila prej iz Novomesta hitro neka zvezda pokazala, pa je žalibog nagloma spet utrnila se. Današ hočem jaz kaj malega za „Slov.“ napisati. Da se je tudi pri nas čitavnica osnovala, že veste. 21. t. m. se bo slovesno odperla. Nadjam se, da bode takrat res vesel večer in da se zbere veliko veliko domoljubov. Doda pa še čitavnica naša 76 udov, pa bilo bi jih lahko še več, ako jih ne bi bilo nekaj zaradi neke velike, da tako rečem, nemnosti izstopilo. Pa je že taka na svetu in tudi pri — posameznih društvih, naj se imenujejo, kakor hočejo. Mislim pa, da to ne bo naši novorojeni čitavnici nič škodovalo, marveč jo še bolj utrdilo, ker potem gre gledati in paziti na vse, kar je društvu na korist ali pa v škodo, da se tedaj ali pripravi ali pa odstrani, če je udom res mar za namen, ki so si ga ustanovivši društvo postavili. Nadjam se tudi na dan slovesnosti mnogo gostov iz bližnje in daljne Slovenije in še celo iz trojedne kraljevine, od koder so tudi 500letnico praznovat prišli. Dobro došli vsi! Še eno veselo novico imam povedati. Dijaki tukajšnje gimnazije so dobili Volfov nemško-slovenski slovar po znižani ceni za 2 gl. in spečala se sta jih koj 102 iztisa. Ali ni to lepo in veselo! Drugikrat spet kaj. *)

Iz Ruš. (Ruše nekda in zdaj. Veličanski venec. Družba slov. rodoljubov.) Leta 1444 so naše starodavne Ruše spletale častne vence in stavile slavne obloke svetlemu cesarju Frideriku III., kateri je našo staro romarsko cerkev in ta kraj obiskal in pri ti priložnosti Rušancem mestne pravice podelil, ktere so do leta 1704 živjale.

Nedavno so imele naše Ruše spet priložnost našemu sedanjemu svetlemu cesarju vence slave in časti viti, akoravno niso bile tako srečne Njih veličanstva v svoji sredini videti.

Neke dni pred toliko sijajno slovesnostjo 12. dec. v Pešti pride namreč nek ogerak inženir k nam, in nakupi tu veliko zelenjave hojove in smerekove, ktere naše sivo Pohorje obilno glešta, in da več dni na ruški železničini postaji spletati ogromen zelen venec, kateri se je raztegnil po peštanskem kolodvoru. Rušanke so ga umetno vile in vezale in tako k sijajni slovesnosti peštanski zdatno pripomogle. Pohorski les že od nekda na Ogerskem in Hervaškem slovi, žalibog da mu je v zdanjem času cena propadla, kar našim trgovcem in kmetom tako rekoč vsakdanji kruh jemlje. Bog daj, da bi se časi kmalo spremenili! — Pri nas je

*) Prosimo, če je mogoče, večkrat kaj. Vstregli bote nam in bravcem Slov.

tudi živo gibanje na narodnem polju. Osnovala se je že lani družba slovenskih rodoljubov, da bi čitali in podpirali slovenske časnike. Lani si je naročila „Novice“, „Slovenca“ in „Umnega gospodarja“, letos spet „Novice“, „Slovenca“ in „zgodnjo Danico“. Tako je prav, djansko moramo ljubiti svojo domovino in podpirati narodno reč; naj bi se le tudi še v več drugih krajih napravile enake družbe! Zedinjena moč posamnih ne slabi, celoto pa na vse strani krepi. Ruše, ki ste slavno mesto našle v slovenski zgodovini, ker ste po svoji akademiji od leta 1645 do 1760 bile zibelka znanosti in vednosti, ohranite si svoje slavno ime. Kakor dozdej bodi vam vselej drag vaš materin jezik, naj pravo rodoljubje in iskrena ljubezen do slovenske domovine bodi vedno vaša dika in slava!

Pohorec. *)

Iz Ponikve. k. (Kako bi se ne smelo županovati?) Srenjstvo naše se še zmemrom ne more prebuditi iz zimskega spanja, v katero je zaspalo pod prejšnjo vlado. Od srenjske samouprave, kakor so nam jo občinske postave podelile, je še malo malo zaznati, če morda to ni napredek, da zdaj srenjski služabniki zgolj sabljice in pisane suknje nosijo.

Da se srenjsko življenje ne razvija tako, kakor bi bilo mogoče po novih postavah, kriva je pred vsem nesrečna birokracija, ki je še ni moč popolnoma zatreti. Kmečki naši župani še zmirej mislijo, da so služabniki c. kr. okrajnih predstojnikov in če le vstrežajo njih željam in tirjatvam, menijo, da izpolnjujejo izvrstno svoje dolžnosti. Vstreči torej v vsem gg. predstojnikom, jim je prva in najvažnejša skrb. Da pa na ta način ne skrbijo zmirej za pravo blagostanje svoje srenje, biti mora očitno vsakemu. Za druge srenjske svetovavce in odbornike se celo malo menijo, imajo pa enega ali k večjemu dva za svoja tajna svetovavca, in ti trije vladajo, kolikor mogoče samovoljno celo srenjo. Da ne bledem tega tje v en dan, dokazal bi lahko z veliko dogodbami, toda, ako bi jih hotel naštevati, potreboval bi preveč prostora in časa. — Da se med župani včasih tudi nahaja umazana sebičnost, naj dokaže letni račun, ki ga je nek župan v tukajšnji okolici predložil srenjskemu odboru, iz katerega hočem nekoliko točkov povzeti. Ko je začel županovati, zagotovila mu je občina 50 gld. za njegov trud. V računu pa je, potem ko si je posamezne pote prav debelo naračunal, postavil še 150 gld. za trud in pisarijo. Ko je vse stroške, (tudi peresa, črnilo itd.) prav na drobno naštel, našel je na 20 gld. za „razne male stroške!“ — Župani imajo dolžnost pobirati šolnino za učitelje. V računu se nahaja med stroški okoli 150 gld., ki jih je župan izplačal trem učiteljem, kajti ta srenja obsega celo domačo in dele dveh sosednjih far, — nikjer pa ni najti med dohodki, da bi bili ljudje že kaj šolnine plačali! — Da srenjski odbor ni odobril takega računa, razumelo se samo ob sebi. Želeli pa bi bilo, da bi odbor tudi v drugih rečeh, kedar župani tako svojevoljno postopajo, iskal si pravice pri deželnem odboru. Sicer pa, kakor je videti, tudi dež. odbor ni preveč marljiv, kajti poznam dosti arenj, pri katerih še račun prejšnjega odbora ni rešen. —

Gotovo bode marsikteri mislil, da ves ta sestavek le na župane namerja ter da jih imam za edino oviro srenjskega napredka. Pa najprej glava, potem drugi udje! Hočem torej tudi nekoliko povedati, kako se naši odborniki obnašajo. — Pred vsem manjka odbornikom našim politične izobraženosti, ki bi je bilo potreba, da bi spoznavali važnost odborništv. Se ve da tega niso oni krivi, kajti posebno slovenski kmet ni imel

do zdaj prilike izobraževati se v drugih rečeh, tem manj v politiki. Da se pa tudi politično izobrazi, gre skrbeti omikanim slovenskim rodoljubom, da se podučuje narod ustmeno in pismeno. — To pa smemo tirjati od naših odbornikov, da, kedar gre za občni blagor, pozabijo osebnih svojih razprtij. —

Da se manjše občine še niso združile v eno večjo, kar je za napredek občinskega življenja neobhodno potreba, kriva je temu večidel neka vmemarnost in pa — trmaste glave. Še vedno se nahajajo na Štajerskem fare s 5, da, celo s 7 srenjami! — Pravica tirja, da, kdor ima častno mesto, naj tudi nosi bremena tega častnega mesta. Ta pa gotovo niso pretežka. Vendar pa so naši odborniki tako mlačni, da kaj malo prihajajo k srenjskim sejam. Kakšne so pa take seje? V zbornici nekdanjega poljskega kraljestva gotovo ni bilo toliko hrupa in preprirov, kakor v naših sejah! Kdor najbolj vpije, ta ima besedo. Da se pri takem parlamentarnem redu ne da dosti dogovoriti, to je gotovo; da je pa tako vedenje zelo ne vredno srenjske časti, priznal bodo gotovo vsak. Kakšna bodo neki okrajna zastopstva, ako že v tako majhnih zborih ni moč ohraniti potrebnega miru in reda!

Da bi vsaj enkrat spoznal naš kmet, kako važna je čast biti odborniku; da je srenja celo temeljni kamen k posloplju državne ustave in blagostanja; da je srenjska samouprava podlaga narodnej enakopravnosti — da bi vse to bolje spoznal, gotovo bi tudi potem samouprava boljši sad rodila!

Od Savine 10. jan. 1866. (Nek sila delaven uradnik in treboveljski župan.) Ravno tisti neutrudljivi uradnik v Laškem tergu (Tüffer), katerega si, dragi „Slovenec“, v br. 92. lanskega leta že omenil, je zadnjo nedeljo t. j. 7. jan. čez 10 posestnikov iz Hrastnika blizu Zidanega mosta pri Savi sklical in tudi treboveljskemu županu ostro zaukazal ob 10 dopoldan na Hrastnik priti, da se bo odpis in pripis tistih zemljišč poravnal, po katerih stranska železnica iz premogovih jam do južne železnice pelja. A pametni in verli župan F. P. je ta ukaz, ki je bil podpisan samo od uradnika, nič pa od okrajnega predstojnika, lepo mirno na stran djal, pa doma ostal, misleč si: Ob nedeljah ob 10. dopoldan treba je v cerkev iti, ne pa po komisijonih, in boljši Bogu služiti, kakor ubogati uradnika, ki kaj takega zapoveduje. Tisto zemljišče bilo je že pred 10 leti na tanko odmerjeno. Ali tedaj ni bil že zdavno čas o reč končno poravnati? Ali se je morala nedelja skruniti? Taki uradniki, ki kmete silijo božje in cerkvene zapovedi prelamljati, učijo jih ob enem tudi deželskim ali svetnim postavam upirati se, učijo jih puntati se in sploh nepokornim biti! I to je istina!

Deželni zbori.

Koroški. V 18. seji je več poslancev dež. namestnika vprasalo, kdaj da se bode namestu g. Rosthorna drug poslanec za dež. zbor volil. „Slov.“ je že drugod povedal, kaj ta — komedija pomenja. Dež. glavar je rekel, da nima nič zoper to, ako se to koj v prihodnji seji zgodi. — Na dnevnem redu je bil potem vladin predlog o novem dež. stavbinem redu, o katerem so se v več sejah zaporedoma posvetovali, nekatere spremembe napravili in ga slednjič še enkrat dotičnemu odboru izročili, naj vse še enkrat dobro prevdri in potem zboru poroči. Omeniti nam je še predlog barona Sternecka, ki zahteva, naj se odbor izvoli, ki naj prevdarja, ali bi bilo dobro, da se vlada prosi, da bi kmetijstvu v prid vse za zlaganje zemljišč potrebne pripomočke za 5 let dovolila.

Kranjski. Seja od 13. jan. je razun dr. Costovega predloga, ki zahteva, naj dež.

odbor za prihodnje leto predloge zastran prenarodbe volilnega reda itd. pripravi, tudi zaradi tega znamenita in važna, ker je več poslancev predložilo, naj se na ljudskih in srednjih šolah učni jezik po sedanjih potrebah vredi in pa, ker so dež. namestnika vprašali, kako je z enakopravnostjo slov. jezika pri uradnih in sodnih, za kar je dež. namestnik odgovor obljubil. Kaj zelo smo radovedni, kaj bo povedal.

Goriški je končal svoje delovanje 12. t. m. Kar je v zadnjih 3 sejah sklenil, povemo prihodnjič.

Ker nam prostora primanjkuje, prinesemo sporočila o drugih zborih prihodnjič.

Ptuje dežele.

Vse se zdaj le na Špansko obrača in težko pričakuje, kaj bo s puntom, ki se je one dni tam vnel. Vladina naznanila, kakor svoje dni iz Neapolitanskega, pravijo sicer, da je za vlado in kraljico vse prav in dobro, da z vstajo ne bo nič, ker Prim in njegovi vojaki na vse kraje beže. Ali najberže ni temu tako. Čemu bi bil neki obsejni stan v Madridu in drugod oklican, čemu osebna svoboda tako zelo omejena in vsa opozicija kakor v zaporu, čemu so v derž. zboru zaupnico na kraljico sklenili in sploh tako plašljivo govorili, kakor da je sovražnik že pred vratmi, če je vse le vol strah in je vstaja popolnoma podjana? Mora tedaj že kaj biti, timveč ker se od druge strani pripoveduje, da so na kraljevem dvoru vsi, zlasti kraljica, jako preplašeni in se zelo še za prestol bojé. Po vsaki ceni pa se mora te dni že kaj določnega zvedeti.

Pruski derž. zbor se je 15. t. m. odperl. Bismark misli spet z njim delati, kakor prejšnja leta.

Veliko sensacijo dela zdaj po svetu pogovor, ki ga je imel papež s ruskim poslancem na novega leta dan. Papež namreč se je pri njem pritožil, zakaj da car imenovanih kat. škofov ne poterdi, poslanec pa mu je na to gerdo odgovoril, da se je car o njih zmotil pristavivši, da je kat. cerkev na Ruskem kakor neko gnjezdo za punt. Na to je pa papež odgovoril, da sicer spoštuje cara — poslanec njegov pa da naj odstópi. — Nekteri mislijo, da bo car strune zdaj še bolj napel.

Duhovske zadeve.

Ljublj. škofija: Umerla sta župnika: g. Kašper Švab v Dobu in g. Luka Čirar pri sv. Petru v Ljubljani. R. I. P.!

DUNAJSKA BORSA 13. januarja.

Deržavni papir.	Denar.	Blago
5 % obligacija po 100 gld	59.—	59 10
5 % nar. posojilo od 1 1854	68.75	68. 8
5 % metalike	62.75	62.85
4 1/2 % „	55.70	56.90
4 % „	49.50	50.—
3 % „	37.—	37.60
2 1/2 % „	30.50	32.—
Srečke l. 1839	138.75	139.25
„ „ 1854	77.75	78.50
„ „ 1860 po 500	84.20	84.30
„ „ 1860 „ 100	92.30	92.50

Dunajska borsa 16. januarja 1866.

5% metalike	62.70
5% nacional	66.55
1860 derž. posoj	84.15
Bankine akcije	751
Kreditne „	151.40
London	104.55
Novi zlati	6
Srebro	104.75

*) Prosimo večkrat kaj. Zdravi!

Vredn.